

5. Lavryk O. V. Interv'yu v suchasnyy molodizhnyi presi: zhanrovo-styl'ovi osoblyvosti (na materialy zhurnaliv «Moloko» ta «Ekstrem KhZM») / O. V. Lavryk // Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky. – 2009. – S.80–83.

6. Lavryk O. V. 1000 tsikavykh faktiv pro Ukrainu / O. V. Lavryk. – Kharkiv: Arhument Prynt: Vivat, 2015. – 255 s.

7. Pyrohova K. M. Vysvitleniya molodizhnoyi tematyky na shpal'takh drukovanoho rehional'nogo vydannya «Subbota plyus» / K. M. Pyrohova, O. O. Kucher // Molodyy vchenyy. – 2015. – №7 (2). – S.152–155.

8. Piskun O. M. Problema vysvitleniya molodizhnoyi tematyky rehional'nymy mas-media (na materialy Mykolayivs'koho regionu) [Elektronnyy resurs] / O. M. Piskun. – Rezhym dostupu: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1429>.

9. Potapova A. Osoblyvosti zhanrovo-tematichnoyi struktury presy Rivnens'koho rehionu 1940–2015 rr. / A. Potapova // Obraz. – 2015. – Vyp.3. – S.119–125.

10. Prystupenko T. Svoboda slova ta zhurnalist-s'ka etyka v Ukraini / T. Prystupenko // Uchenye zapiski TNU. – 2008. – T.21 (60). – №1. – S.219–230.

11. Stehniy I. I. Molodizhna rehional'na zhurnalistyka: sproby podolannya provintsynosti formy i zmistu [Elektronnyy resurs] / I. I. Stehniy. – Rezhym dostupu: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2358>.

12. Styshov O. Ukrayins'ka leksyka kintsya XX stolittya (na materialy zasobiv masovoyi informatsiyi): Monohrafiya / O. Styshov. – K.: Vyd. tsentr KNLU, 2003. – 388 s.

13. Sushkova O. Vydannya dlya zhinok yak chastyna elitarnoho sehmenta na ukrayins'komu rynku zasobiv masovoyi informatsiyi / O. Sushkova // Visnyk Kyyivs'koho mizhnarodnogo universytetu: Zhurnalistyka. Medialinhvistyka. Kinomystetstvo. – K.: KyMU, 2003. – S.62–72.

14. Yarmysh Yu. Molodizhna presa / Yu. Yarmysh // Suchasna ukrayins'ka zhurnalistyka: Ponyattyevyy aparat. – K.: Shkolyar, 1997. – S.17–23.

Ivashchenko M. M., graduate student department of history and culture of Ukraine, Pereyaslav-Khmelnytsky state Hryhorii Skovoroda pedagogical university (Ukraine, Pereyaslav-Khmelnytsky), ivaschenko91@gmail.com

Coverage ratio of social and political events of the national, regional and local levels in the regional youth press of Ukraine

The article analyzes the ratio of luminance of socio-political events of national, regional and local significance in the regional youth press in Ukraine. Proposed definition of «regional youth press». Given the characteristics of the event typology of socio-political nature, depending on their importance (national, regional and local levels). It notes that Ukrainian society has undergone drastic transformations that are reflected in the outlook of this most active and radical part of society as a youth. And expanded information requests and preferences of our young compatriots. The concrete examples of topical socio-political content of youth media in Kiev, Zaporizhzhya, Ukraine's western regions and the Crimea. Revealed the value of articles on national-patriotic education of youth on the pages of regional publications. Opened important for the youth press aid Ukraine by the EU institutions.

Keywords: youth, youth media, youth media, youth journalism, social and political events, regions, provinces, districts, magazines, newspapers, genres, vocabulary.

* * *

УДК 379.85:930.008

Годя І. М., кандидат економічних наук, кафедра туристичної інфраструктури і сервісу, факультет «Туризм та міжнародних комунікацій», Ужгородський національний університет (Україна, Ужгород), dz2352@gmail.com

РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стверджується, що Виноградівщина, на якій з найдавніших часів жили народи різних традицій і вірувань, зберегла для нащадків нетлінні пам'ятки матеріальної та духовної культури. У Виноградівському районі зосереджені майже всі види та категорії пам'яток: археології, архітектури, сакральні споруди. Про життя і побут народів, що населяли Виноградівщину в різні віки, масштабно розповідають історичні експозиції численних краєзнавчих музеїв

району. Описуються численні туристичні маршрути історико-культурного спрямування. Окреслюються пріоритетні напрямки розвитку туризму в районі, які сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності історико-культурного туризму цієї території.

Ключові слова: Виноградівщина, історико-культурний туризм, пам'ятки археології, пам'ятники архітектури, сакральні споруди, краєзнавчі музеї.

Туризм як соціально-культурне явище здійснює певний вплив насамперед на регіональний розвиток. Проте, як слушно зазначає Ю. Вовк, туристичний та природно-рекреаційний потенціал багатьох областей України можна використовувати набагато ефективніше. Цей потенціал включає природно-кліматичні ресурси, комплекс об'єктів історико-культурної спадщини, сприятливу екологічну ситуацію, розвинену систему транспортно-сполучення тощо [2, с. 34].

Розвитку туризму як культурного феномену присвячені праці таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Л. Божко, С. Горський, В. Квартальнов, В. Кулік, О. Орлова, В. Пазенок, В. Федорченко, М. Цюрупа, які розглядають туризм як явище культури і чинник духовного розвитку особистості, виявляють світоглядні аспекти туризму. Питання впливу туризму на транснаціоналізацію культури досліджують О. Астаф'єва, О. Бойко, Є. Селезньова, Н. Шумлянська. Фактори соціально-культурного ризику розвитку туристичної індустрії вивчають Г. Алейнікова, В. Войтюк, О. Лукашевич, М. Маринін, В. Пазенок та ін. Проблеми збереження культурно-історичної спадщини висвітлюють В. Корнієнко, Т. Курило, О. Маламанюк, Ю. Опалько, О. Худолей та ін. Але аналіз опублікованих наукових праць виявив певну невисвітленість проблем регіонального розвитку культурного туризму, неоднозначність підходів до вивчення туристичної привабливості регіону з точки зору розвитку туризму і культури та їх взаємовпливу.

Як слушно зауважує Л. Божко, незважаючи на всі труднощі, наш час є періодом розвитку нових тенденцій у культурному житті, відроджуються раніше забуті імена, пам'ятки й події, по-новому оцінюються історична спадщина. І тому для більшості українських регіонів орієнтація на культурний туризм стає однією з реальних можливостей економічного, соціального й культурного піднесення [1, с. 169].

Культура Закарпаття унікальна, оскільки під час свого розвитку зазнала впливу угорської, чехословацької, німецької та української культур, а також міжетнічних зв'язків народів, які протягом століть спільно проживають у Карпатах. В області збереглося багато історичних пам'яток і пам'яток народного мистецтва різних епох. Станом на кінець 2014 р. на території Закарпатської області взято на державний облік і охорону 1493 пам'ятки, з яких: 478 – археологічні, 506 – історичні, 86 – монументального мистецтва, 205 – архітектури та містобудування, із них 9 замків та 115 споруд дерев'яної сакральної архітектури.

Саме наявність усіх цих культурно-історичних пам'яток, а також багата архітектурна спадщина створюють всі умови для залучення спеціалізованих груп туристів. Крім того, великі дивіденди можна отримувати в разі безпосереднього залучення наявних пам'яток до загального рекреаційного процесу, тобто організації на базі музейних комплексів масових театралізованих видовищ для туристичних груп [3, с. 152].

Серед районів Закарпаття одним із найменш досліджених є Виноградівський, хоча потенціал для розвитку культурно-історичного туризму тут достатній.

Саме це зумовлює актуальність нашої статті, *мета* якої – вивчити основні історико-культурні пам'ятки Виноградівщини.

Виноградівський район, утворений у 1953 р., розташований у південній частині Закарпатської області. Межує з Іршавським, Хустським та Берегівським районами. На півдні району проходить кордон України з Румунією, а на південному заході – з Угорщиною. Площа району 700 кв. км, що становить 5,4% від території області. Населення району складає 118500 чол. (9,4% від населення області), у тому числі: сільське – 80900 чол., міське – 37600 чол.

На Виноградівщині збереглися атракційні руїни двох могутніх середньовічних замків «Канків» і «Нялаб». Заклав їх могутній угорський феодал Беке Боршо, якому відійшов цей край після угорського завоювання [7, с. 327].

Замок «Канків» XI–XVI ст. знаходиться на скелястому виступі Чорної Гори над містом Виноградів. Під кам'яною кладкою замку археологи виявили сліди слов'янського городища початку X ст., яке існувало тут до захоплення краю угорцями. У 1399 р. угорський король Жігмунд I дарує фортецю барону П. Перені. Новий господар розбудовує кам'яну фортецю. У XV ст. рід Перені передає замок ченцям-францисканцям, які перетворюють його на монастир. Під час релігійних воєн у 1566 р. загін королівських військ Австрійської імперії під командуванням генерала Текелеші штурмом оволодів фортецю і зруйнував її. Після цих подій замок уже не відновлювали.

Замок «Канків» мав форму чотирикутника (46,9 х 44,8 м) з масивними квадратними вежами по кутах з великою в'їзною брамою. П'ята башта була над брамою. До нашого часу споруда дійшла тільки у вигляді руїн, її руйнування, на жаль, триває і дотепер, в тому числі місцевими мешканцями. Збереглися лише два фрагменти замку, звідусіль оточені присадибними ділянками та виноградниками. Якщо піднятися до замку, який височить над містом, то і сьогодні можна бачити міць його мурів, від яких залишилися лише фрагментами. Є кілька шматків стін із бійницями. Найкраще збереглися стіни та монументальний фундамент каплиці. Вочевидь, на її місці колись була вежа.

Сьогодні залишки замку «Канків» мають статус національної пам'ятки архітектури. Археологи, очолювані відомим дослідником В. Котигорошком, вважають, що руїнам треба надати статус археологічної пам'ятки, оскільки вчені прогнозують тут ще чимало історичних відкриттів та сенсацій.

Замок «Нялаб» XII–XVII ст. знаходиться біля села Королево, де бурхлива Тиса спускається з гір на широкому просторі Дунайської рівнини. З доби Хорватського союзу тут існувало слов'янське городище. Після завоювання краю угорцями король Іштван V наказав на місці старого дерев'яного укріплення збудувати королівський мисливський палац. А невдовзі, для зміцнення підкарпатського (руського) кордону Великої Угорщини у другій половині XIII ст., король Бейла IV закладає тут кам'яний замок. У 1405 р. замок було передано роду баронів Перені. Після антигабсбурзької

змови, в якій брав участь рід Перені, за наказом імператора Леопольда I замок було зруйновано [7, с. 328].

За типом споруди – це замок, побудований на території слов'янського городища. Також відомий, як Нялабський замок, Nyaláb vár (угор.), Королівський замок Ньолаб, Замок у Королево, Кірагаза (Кірайгаза, Кіральяза), Királyháza (угор.) – стара назва смт. Королево.

Перший етап будівництва: IX–X століття (городище), 2-а половина XIII ст. (замок). Останній етап будівництва: 1-а половина або середина XVII століття, 1993 рік (відновлення церковки) [8, с. 93].

Сьогодні на майданчику північної тераси можна побачити руїни замкових стін, які в одних місцях зруйновані аж до рівня фундаменту, а в інших місцях все ще піднімаються над рівнем замкового двору на значну висоту. Найкраще уцілів південно-західний кут укріплення, стіни якого в наші дні піднімаються на 9-метрову висоту. Внутрішні побудови замку не збереглися, лише в центрі двору простежуються сліди засипаного колодязя. Збереглися руїни барбакана, в одній зі стін якого можна побачити арку проїзду.

Як зазначає науковець І. Прохненко, особливий внесок у вивчення Королівського замку Нялаб належить УжНУ. З 2007 року і по сьогодні викладачі й студенти відкривали таємниці історії, зазираючи через знайдені речі в сиву давнину. У ході робіт зібрана значна колекція матеріалу: тисячі фрагментів керамічного посуду, в тому числі імпортного (графітового – австрійського, лоштицького – моравського), кахлі, а також вироби зі шкіри, кістки, скла, металу (побутові речі, зброя, монети, медальйон). Аналіз знахідок свідчив про функціонування укріплення щонайменше від початку XIV до середини XVII ст., що узгоджується з інформацією письмових джерел [9].

Значний інтерес для туризму представляє також палац і парк Перені, збудований сім'єю баронів Перені у XVI–XVII ст. як дім-замок. Має 4 кутові вежі із широкими кам'яними стінами. Будівля – двоповерхова. Під будівлею знаходиться великий підвал. До палацу належать два бокові флігелі, теж збудовані з каменю. Портал будівлі пізніше, у XVIII ст., набув рис бароко. Над входом зберігся родинний герб баронів Перені, які одержали маєтки в Угочанському комітаті в кінці XIV ст., а також великі ковані ворота (XVIII ст.). Пам'ятка архітектури національного значення [11, с. 5].

Парк, який оточує палац, в основному, сформований у XIX ст. Тут посаджено багато рідкісних дерев і кущів. Палац і парк є унікальним ансамблем такого виду на Закарпатті. Аристократичності парку додають наявні дві кругові доріжки – зовнішня для кінних прогулянок, внутрішня для піших. Тут збудований великий амфітеатр. Є дитячі площадки, спортивний майданчик. Пам'ятка національного значення, яка входить у палацово-парковий комплекс.

На території сучасного Виноградівського району знайдено багато археологічних об'єктів. Малокопанське городище та Королівська стоянка є одними з найбагатших та найцінніших надбань археології Європи. Великий залізоплавильний центр Закарпаття (III–I ст. до нашої ери), другий у Європі по кількості та значенню знахідок відкрито в Дякові (Неветленфолву) і Новому Клиновому. Тут знайдено кілька поселень, а в них –

більше десяти залізоплавильних горнів, ковальські, ювелірні та деревообробні майстерні. Розвиток землеробства, ремесел, та обміну між племенами сприяв появі виробів із міді і бронзи (III–II тисячоліття до нашої ери). Вони виявлені в селах Боржавське та Чепи [6, с. 274].

Стоянка поблизу селища Королево відкрита у 1974 році археологічною експедицією на чолі з В. Гладиліним. Розташована вона на північно–східній околиці селища на горі Гострий Верх і Бейвар. Кам'яні знаряддя праці зустрічаються у глині, яка прикриває вулканічну скалу. У товщі відкладів археологи зафіксували близько десяти шарів із різноманітними знахідками. Найдавніші артефакти були зібрані вченими на глибині 10–12 м від сучасної поверхні. Вони датуються часом близько 1 млн. років. Це найдавніші сліди первісних людей не тільки в Україні, а й у всьому Карпатському басейні [4].

У Королеві з різних шарів вченими зібрано понад 60 тис. кам'яних знарядь праці віком від 1 млн. до 30 тис. років до н.е. Як показав їх аналіз, виготовлялися наконечники списів, скребла, ножі, січки майже виключно із місцевого андезиту. Виявилось, що Королівське місцезнаходження протягом сотень тисяч років функціонувало як стоянка – майстерня з виготовлення кам'яних знарядь праці і зброї.

Попри свою унікальність, Королево зіткнулося з проблемою збереження свого культурно–історичного фонду. Причому для області воно має неабияке значення та вартість. За умови приведення пам'ятки до належного стану, стоянка може стати перспективним туристичним об'єктом: миловидний краєвид на долину річки Тиси, незвичайність пам'ятки й археологічних знахідок, близькість до Королівського замку – все це викличе неабиякий інтерес у туристів [5, с. 3].

Неподалік від села Мала Копаня знаходиться знамените городище, де археологи, очолювані професором історії В. Котигородом, розкопали багато унікальних історичних знахідок. Малокопанське городище розміщене на горі (з правого берега річки Тиси). Це найбільший центр дакійської культури у верхньому Потиссі I ст. до н.е. – I ст. н.е. і колись являв собою найбільший та найукріпленіший пункт в регіоні. Загальна площа городища 5 га. Розкопано 41 житло, 107 будівель, 37 позажитлових вогнищ і печей, сотні стовпових і господарських ям. Це був відомий ремісничий центр даків, що славився виробництвом скляних та різноманітних глиняних виробів.

На північному заході від Королева можна побачити знамениті «хустські ворота» – унікальний природний феномен. Їх ширина близько 3 км. Саме звідси починається рівнина, яка переходить у Велику Угорську низовину. Завдяки цим «воротам» холодні північно–східні вітри не сягають Королева, і температура тут на кілька градусів вища. Тут, на вершині гори, яка і є частиною «Хустських воріт», знайдено залишки поселення неандертальців – знаряддя для рубання, скребла, ножі, наконечники списів з андезиту та кременю. Всі ці знахідки (а їх понад 60 тис.!) є важливим інструментом у дослідженні особливостей розвитку первісного виробництва, вивченні способи життя первісних людей, їх взаємодію з оточуючим середовищем тощо. Без сумніву, це поселення є пам'яткою світового значення і згадується у підручниках

з історії нашого краю та Європи як найважливіше та найдревніше на території Старого Світу [10, с. 7].

Вченим вдалося дослідити 15 культурних шарів, останньому з яких 25 тис. років. Ця ранньопалеолітична стоянка досліджувалась ще чехословацькими вченими, однак найпродуктивнішими були розкопки професора В. Гладиліна, який протягом десяти років очолював групу археологів Академії наук УРСР. Професор вважав, що сотні тисяч років тому схили гори, на якій знаходиться первісна стоянка людей, був берегом річки Тиса. Однак з часом вода вирила собі русло, поглибивши його на 100–120 метрів. А на вершині гори можна і сьогодні знайти річкову гальку, тобто ця вершина колись справді була берегом.

Різноманітні сакральні споруди району представляють значний туристичний потенціал. Розглянемо найвизначніші сакральні пам'ятки регіону.

Успенська церква XVII ст. у с. Новоселиця – пам'ятка монументальної дерев'яної архітектури, збудована у 1669 р. За стилем належить до групи закарпатських дерев'яних храмів регіону Потисся, у яких панує дух готичної архітектури. Збудована з широких дубових брусів. Вхідні двері виготовлені із суцільної липової дошки, прикрашеної джуготовою різьбою та розетками з мотивами солярних знаків і соняшників. Настінний живопис XVII ст. є унікальною пам'яткою мистецтва, що характеризується різноманітністю стилю, народним трактуванням релігійного живопису. Церква – тридільна, складається з бабинця, нави і вівтарної частини. Біля церкви розміщена дерев'яна дзвіниця XVIII ст. із 3 дзвонами. Архітектурна пам'ятка національного значення [3, с. 152].

Монастир і костюл францисканців у м. Виноградів. Ансамбль збудований у XVII–XVIII ст. Зазнав нищення під час нападу кримських татар у 1717 р. та пожежі. Сіль бароко. Костюл – однонавний, із купольним склепінням. Над входом у костюл знаходиться дзвіниця. Стіни прикрашені розписами. Костюл з'єднаний галереєю з монастирем, який має близько 30 приміщень. Завершена реставрація всього ансамблю. Пам'ятка архітектури національного значення.

Римо–католицький костюл Вознесіння м. Виноградів. Споруджений у XIII–XV ст. Збудований у романському і готичному стилях. Складається з вежі–дзвіниці, нави і гранчастої апсиди. Збереглася чудова і цінна художня різьба по каменю на арці та вівтарній частині. Ззовні стіни зміцнені контрфорсами. Головний портал розташований під вежею. На фасадах зберігся готичний декор, вікна із круглими арками, характерними для романського стилю. У дзвіниці є 2 дзвони – великий і малий. Зазнав пошкоджень під час монголо–татарської навали 1241 р. та нападу кримських татар у 1717 р. Є однією з небагатьох пам'яток готичної архітектури на Україні, яка зберегла ці характерні риси стилю до наших днів. Пам'ятка архітектури національного значення.

Римо–католицька церква (с. Шаланки). Одна з найстаріших церков Закарпаття. Збудована римо–католицькою громадою в XIV ст. Через часті пожежі, храм неодноразово відбудовувався. На даний час церква багатоярусна з невеликими вікнами, закінчення гостроконечне з чотирма кутовими баштами. Храм має старовинні церковні реліквії: позолочені та срібні кубки (1711 р.) та срібний глечик (1726 р.). На згадку про

визвольну боротьбу угорського народу 1703–1711 років під проводом Ференца II Ракоці та останнім сеймом куруців, який відбувся саме в цьому населеному пункті, в церкві є пам'ятний напис.

Греко-католицька церква св. Архангела Михаїла (с. Великі Ком'яти). Мурована греко-католицька церква була побудована в центрі села 1790 року. Трохи вище по схилу знаходиться більш молодий храм – церква Святого Духа, 1906 року побудови. Його площа – понад 500 м². Відмітна особливість – дуже довга нава і вівтарна частина, при не менш широкому трансепті, який в рази збільшує корисну площу внутрішнього приміщення. Усередині храму збереглися розписи, створені руками відомого закарпатського митця А. Бокшая.

Костел св. Олени (сел. Вилوک). Зведений у 1788 р. Чотириригунна башта з червоної цегли на головному фасаді з'явилася у XIX столітті. Храм однонавний, зі склепінчастими перекриттями. В середині стеля пам'ятки вкрита розписами початку XX століття [12, с. 55].

Реформатська церква (с. Дюла). Церква, збудована з каменю у XV ст., є однією з найважливіших церковних пам'яток колишньої Угочанської жупи. Дугоподібна стеля збереглася в оригіналі, сьогодні касетована. Також збережена стрілчаста тріумфальна арка, яка відокремлює наву від олтаря.

Церква св. Петра і Павла (с. Теково). Ще в 1797 р. державна комісія вирішила, що в с. Текові потрібно збудувати цегляну церкву, тож розпочались роботи, а стару дерев'яну 1775 року створення, перенесли до сусіднього села Гудя.

Виноградівський район – поліетнічний та полікультурний край, що увібрав у себе багатство побуту та традицій різних національностей, які проживають тут. Про життя і побут народів, що населяли Виноградівщину в різні віки, масштабно розповідають історичні експозиції численних краєзнавчих музеїв у Виноградіві, Тисобикені, Новоселиці, де зібрані матеріали з історії міста і району з найдавніших часів. Великою популярністю користується музей леквару (сливового повидла) у Ботарі. Неповторну красу краю, його історію і сучасні прикмети передають зібрані картини і скульптурні композиції, які представлені у картинній галереї с. Пийтерфолво.

Значною популярністю користуються на Виноградівщині туристичні маршрути історико-культурного спрямування: «Старовинний Севлюш», у програмі якого відвідування костелу Вознесіння, монастиря францисканців, Виноградівського районного історичного музею, палацу і парку родини Перені, руїн замку «Канків»; «Затисянський край» з екскурсіями в картинну галерею с. Петрово (Пийтерфолво), до скансену «Затисянський етнографічний музейний комплекс», дегустаційного залу «Пан Еко», музею леквару, пам'ятників закарпатському варенню та свині породи «мангалиця»; «Волоський край», який передбачає огляд руїн замку «Нялаб», церкви Успіння Пресвятої Богородиці XVII ст. (с. Новоселиця), етнографічного сільського музею культури волохів (с. Новоселиця) та ін.

Висновки. Серед пріоритетних напрямків розвитку туризму у Виноградівському районі – підвищення конкурентоспроможності історико-культурного туризму району. Шляхи досягнення цієї мети: розробка мережі екскурсійних туристичних маршрутів етнічного та

історичного спрямування; формування туристичних продуктів на основі історичної, рекреаційної та природно-ландшафтно-привабливості регіону; створення тематичних передач та повідомлень на ЗМІ та веб-ресурсах; модернізації туристичної індустрії через реконструкцію старих і відкриття нових туристичних підприємств, поліпшення якості їхніх послуг; покращення транспортної інфраструктури.

Основними завданнями збереження культурної спадщини Виноградівщини є: забезпечення державного обліку та контролю за збереженням і використанням об'єктів культурної спадщини; проведення на сучасному інформаційному рівні паспортизації об'єктів культурної спадщини шляхом складання електронних паспортів за уніфікованою формою; сприяння залученню інвестицій у діяльність щодо збереження, реставрації, реабілітації і використання пам'яток; удосконалення законодавчого забезпечення охорони та використання об'єктів культурної спадщини; сприяння залученню об'єктів культурної спадщини до національних та світових туристичних маршрутів; систематичний нагляд, контроль за технічним та художньо-естетичним станом пам'яток сакральної архітектури тощо.

Список використаних джерел

1. Божко Л. Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку регіонів / Л. Д. Божко // *Культура України*. – 2011. – Вип.32. – С.169–179.
2. Вовк Ю. Я. Регіональні аспекти формування кластерної моделі розвитку туризму (на прикладі Тернопільської області) / Ю. Я. Вовк // *Вісник ДІТБ*. – 2010. – №14. – С.34–41.
3. Габчак Н. Ф. Рекреаційні та культурно-пізнавальні можливості Закарпаття як напрям розвитку туристичної індустрії / Н. Ф. Габчак // *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. – 2011. – №9. – С.149–153.
4. Кобаль Й. Королево – найдавніша стоянка первісних людей на Україні / Й. Кобаль [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rest4u.com.ua/reviews/korolevo—naydavnishia-stoyanka-pervisnih-lyudey.html>.
5. Машіка О. Стоянка первісних людей в Королеві стане музеєм під відкритим небом? / О. Машіка // *Новини Виноградівщини*. – 2006. – 27 верес. – С.3.
6. Пеняк П. С. Археологічні старожитності у Зведенні пам'яток історії і культури Закарпатської області / П. С. Пеняк // *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. – 2006. – Вип.10. – С.272–276.
7. Петранівський В. Л. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. / В. Л. Петранівський, М. Й. Рутинський. – К.: Знання, 2006. – 575 с.
8. Поп Д. Замки Подкарпатской Руси / Д. Поп, И. Поп. – Ужгород: Патент, 2003. – 128 с.
9. Прохненко І. Історичні тасмніці королівського замку Нялаб на Виноградівщині / І. Прохненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uzhgorod.net.ua/news/57279>.
10. Русин С. Малокопанське городище / С. Русин // *Газета по-українськи*. – 2007. – 3 верес. – С.7.
11. Федака П. Збереження та використання історико-культурної та архітектурної спадщини на Закарпатті / П. Федака // *РІО*. – 2006. – 24 листоп. – С.5.
12. Шандор Ф. Архітектурні пам'ятники Закарпаття / Ф. Шандор, М. Палінчак // *Туризм спадщини в Західній Україні*. – Ужгород: Ліра, 2001. – С.42–63.

References

1. Bozhko L. D. Kul'turniy turizm yak vazhliviy chinnik sotsial'no-kul'tyrnogo rozvitku regioniv / L. D. Bozhko // *Kul'tura Ukraini*. – 2011. – Vip.32. – S.169–179.
2. Vovk Ju. Ja. Regional'ni aspekti formuvann'a klasternoji modeli rozvitku turizmu (na prikkladii Ternopil's'koji oblasti) / Ju. Ja. Vovk // *Visnik DITB*. – 2010. – №14. – S.34–41.
3. Gabchak N. F. Rekreatsijni ta kul'turno-piznaval'ni mozhливosti Zakarpatt'a yak napr'am rozvitku turistichnoji industriji /

N. F. Gabchak // Naukovij visnik Volins'kogo natsional'nogo universitetu imeni Lesi Ukrainki. – 2011. – №9. – S.149–153.

4. Kopal' Jo. Korolevo – najdavnisha stojanka pervisnikh l'udej na Ukraini / Jo. Kopal' [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://rest4u.com.ua/reviews/korolevo-naydavnisha-stoyanka-pervisnikh-lyudey.html>.

5. Mashika O. Stojanka pervisnikh l'udej v Korolevi stane muzejem pid vidkritim nebom? / O. Mashika // Novini Vinogradivschini. – 2006. – 27 veres. – S.3.

6. Pen'ak P. S. Arkheologichni starozhitnosti u Zvedenn'i pamjatok istopiji i kul'turi Zakarpats'koji oblasti / P. S. Pen'ak // Materiali i doslidzhenn'a z arkheologiji Prikarpat'ta i Volini. – 2006. – Vip.10. – S.272–276.

7. Petraniv's'kij V. L. Turistichne krajeznavstvo: navch. posib. / V. L. Petraniv's'kij, M. Jo. Rutins'kij. – K.: Znann'a, 2006. – 575 s.

8. Pop D. Zamki Podkarpatskoj Rusi / D. Pop, I. Pop. – Uzhdorod: Patent, 2003. – 128 s.

9. Prokhnenko I. Istorichni tajemnitii korolivs'kogo zamku N'alab na Vinogradivschini / I. Prokhnenko [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://uzhgorod.net.ua/news/57279>.

10. Rusin S. Malokopans'ke gorodische / S. Rusin // Gazeta pokrajins'ki. – 2007. – 3 veres. – S.7.

11. Fedaka P. Zberezhenja ta vikoristann'a istoriko-kul'turnoji i ta arkhitekturnoji spadshchini na Zakarpatt'i / P. Fedaka // RIO. – 2006. – 24 listop. – S.5.

12. Shandor F. Arkhitekturni pamjatniki Zakarpatt'a / F. Shandor, M. Palinchak // Turizim spadshchini v Zakhidnij Ukraini. – Uzhdorod: Lira, 2001. – S.42–63.

Hodya I. M., PhD, Uzhgorod National University, faculty «Tourism and international communications» department of tourism infrastructure and services (Ukraine, Uzhgorod), dz2352@gmail.com

Regional analysis historical and cultural tourism in Ukraine: development prospects

The article states that Vynogradiv area, which from ancient times lived people of different traditions and beliefs, preserved for posterity imperishable monuments of material and spiritual culture. In Vynogradiv area concentrated almost all types and categories of monuments, archeology, architecture, sacred buildings. The life and the life of the peoples inhabiting Vynogradiv area at different ages, telling big historical exposition of many regional museums district. Describes the many hiking trails historical and cultural areas. Outlines the priorities for the development of tourism in the area, which will improve the competitiveness of the historical and cultural tourism of the area.

Keywords: Vynogradiv area, historical and cultural tourism, archeological sites, monuments, sacred buildings, museum.

* * *

УДК 94:[629.7»1983;2014»:(327.5/8:470+571)](042.2)

Куцька О. М., кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри тактики факультету бойового застосування військ, Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного (Україна, Львів), kutska_o@yahoo.com

Беспєка В. Ю., ад'юнк штатний науково-організаційного відділу, Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного (Україна, Львів), vadim12323@ukr.net

АВІАКАТАСТРОФИ «БОЙНГІВ» 1983 ТА 2014 РОКІВ: АНАЛОГІЇ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ

Проаналізовано авіакатастрофи «бойнгів» 747 південнокорейської компанії у 1983 р. та МН17 малайзійської авіакомпанії у 2014 р. Мета роботи – порівняння російської пропаганди в обох випадках. Дослідження проводилося методом порівняльного аналізу та історизму, що дає змогу через призму події 1983 року оцінити пропагандистські маніпуляції політтехнологів РФ у подіях зі збитим на території Сходу України «Бойнгом» у 2014 р. На основі отриманих висновків визначено, що неочікуваність отримання інформації про збиті літаки спонукала Кремль до швидких, часом неорганізованих дій, введення в оману світової спільноти. Прослідковані аналогії наводять на думку, що Росія, як і колись СРСР, не соромиться використовувати жорсткі, часом

агресивні методи прикриття своїх військових помилок на політичній арені. Це відбувається шляхом поширення вигідної для офіційної Москви інформації з єдиною метою – завуалювати злочини і змусити світове співтовариство думати у необхідному Кремлю руслі.

Ключові слова: авіакатастрофи «Бойнгів», російська пропаганда, дезінформація, військовий злочин, загибель цивільних.

Новітня політична, економічна та військова конфронтація між Європейським Союзом, США, з одного боку, та Російською Федерацією – з іншого, що виникла в результаті агресивної поведінки останньої, все частіше своїми рисами змушує дослідників проводити аналогії з «холодною війною», яку світ вже пережив в другій половині ХХ століття. Користуючись подекуди малоефективним впливом ООН, ОБСЄ та інших міжнародних організацій, російська державна інформаційна політика і відповідні державні органи та установи продовжують застосовувати інформаційні операції, спрямовані на викривлення інформації та спотворення фактів, успадкувавши та вдосконаливши гнучкість і безпринципність СРСР часів «холодного протиборства». Детальний аналіз всеохоплюючого протистояння двох політичних блоків, двох наддержав, використання в ньому пропаганди як одного з основних інструментів «гібридної війни» в минулому дасть змогу відповісти на виклики, що виникли перед сучасним світом внаслідок агресії Росії.

У зв'язку з широкими хронологічними рамками та значною кількістю фактів пропонуємо зосередити увагу на найменш досліджених, суперечливих подіях, а саме: катастрофах авіалайнерів південнокорейської компанії у 1983 р. та малайзійської авіакомпанії у 2014 р.

Мета дослідження – шляхом порівняння двох прикладів авіакатастроф «Бойнгів» з метою виявлення реакції офіційного Кремля на неочікувані події за участі російських представників, що дескредитують імідж Москви на політичній арені.

Ступінь дослідженості питання та новизна. Тема авіакатастроф «Бойнгів» 1983 та 2014 років загалом не є новою. Дискусії довкола неї породили велику кількість публікацій, особливо на сторінках мережі Інтернет. Вони містять погляди політологів, соціологів, економістів, військових, політтехнологів і громадських діячів. Автори вперше зробили спробу порівняння двох подій з точки зору коментування їх офіційною Москвою, що стало можливим завдяки узагальненню наявних різнобічних розпорощених матеріалів і створило розуміння приємливості у російській пропаганді в історичній прогресії.

Перш ніж приступити до викладення пропагандистської обгортки трагічних авіакатастроф лайнерів у 1983 та 2014 роках, нагадаємо суть подій. Перша із них відбулась 1 вересня 1983 року із «Бойнгом» 747 південнокорейської компанії, який летів з Нью-Йорка до Сеула. Літак відхилився від заданого курсу на 500 км у глиб СРСР і був збитий радянським винищувачем над Салаліном. Загинули 269 осіб. Друга – катастрофа літака «Бойнг» МН17 малайзійської авіакомпанії, яка відбулась 17 липня 2014 року. Судно здійснювало переліт з Амстердама в Куала-Лумпур. Загинуло 298 осіб. Міжнародне слідство встановило, що літак був збитий з невідконтрольної українській владі території Донбасу із ЗРК «Бук», куди його завезли з Росії. Остання заявляє, що російські «Буки» український кордон не перетинали.

Несподіваність трагедії. В обох випадках інформація про збиті літаки була неочікуваною для